

Obrazložitev

Nagrada Borštnikov prstan 1999: Milena Zupančič

Dramsko igralko Mileno Zupančič je Borštnikovo srečanje doslej nagradilo trikrat: ranila nas je s silovito energijo uporniške Caetane v Hiengovem *Osvajalcu* (1970), začarala z otroško odprto in ranljivo Lenko v Šeligovi *Svatbi* (1981) ter nas kot Lidija v Jovanovičevi igri *Zid, jezero* (1989) pretresla na svoji dramatično preigrani poti do razumevanja človekove končnosti.

S svojim vrhunskim izraznim mojstrstvom in sugestivno igro že polna tri desetletja bogati slovensko gledališko umetnost. Prejela je nagrado Prešernovega sklada (1975) in veliko Prešernovo nagrado (1993). Uveljavila se je v širšem kulturnem prostoru nekdanje Jugoslavije: je igralka s štirimi Sterijevimi nagradami, za tri igralske stvaritve je prejela Zlati venec sarajevskega festivala MES, Zagreb jo je dvakrat nagradil z Gavellovo nagrado.

Med igralkami današnjega slovenskega gledališča je Milena Zupančič edina resnična zvezda – v kolikor kot zvezdništvo razumemo kariero vrhunske igralka, ki je osvojila široko občinstvo. Milena Zupančič je taka igralka in prav zato jo je težko predstaviti. Vsakdo njenih občudovalcev nosi v sebi svojo podobo Milene – igralka. Za mnoge, morda najbolj številne, je to Meta iz *Cvetja v jeseni*, ideal čistega, v ljubezenskem prebujenju dobesedno zgorelega dekleta. Za druge je to z nesrečno življenjsko zgodbo zaznamovana, pretresljiva Karolina Žašler. Tretji bo Milenine igralske darove povezal s temperamentno ženstveno Pužo Frou-Frou, junakinjo *Dame iz Maxima* ali pa z utelešeno krhko iluzijo njene Blanche v Williamsovi drami *Tramvaj poželenje*. Igralsko umetnost Milene Zupančič bomo povezovali z likom Zofije v Hiengovem *Izgubljenem sinu* – tako presunljivo zrasle z upanjem in bojem za majhno človeško srečo, pa z zreli mi kreacijami Šeligove *Ane*, Marije Timofejevne v *Blodnjah*, Agate v *Zločinu na Kozjem otoku*, Lidije v igri *Zid, jezero* in, nenazadnje, s suverenim igralskim artizmom, s kakršnim je izoblikovala paletu vlog v Ibsenovi drami *Peer Gynt*, z absurdno komiko, s katero je dala novo razsežnost Norcu v *Kralju Learu*.

Najvišja priznanja, ki jih je Milena Zupančič prejela za svoje interpretacije poudarjajo, da gre za izjemno igralko, ki v sebi spaja žlahtni igralski artizem z osebno senzibilnostjo modernega človeka«, za umetnico s »tenkim poslušom za disharmonične tone življenja«. Zapisano je tudi, da je Milena Zupančič »umetniške viške svojega igraltva oblikovala kot interpretinja vlog, ki že v dramskem zapisu nosijo kompleksno življenjsko usodo.«

Vsemu bi bilo mogoče pritrditi, ko bi ne bilo zapisano kot končna sodba o Mileninem igraltvu. Teh meja pa umetniška ustvarjalnost Milene Zupančič ne pozna: v strahu in grozi odrevenelo Francko iz Cankarjevega *Kralja na Betajnovi* bo nadgradila z uporniško srditostjo, s katero interpretira sklepni monolog Sonje v *Stričku Vanji*, predanost, trpljenje in žrtev, muka spoznanja in človeška odrešitev, s katerimi stopnjuje dramo Šeligove *Ane* in jo naredi tako pretresljivo, bo utemeljila igralsko in človeško zrelo interpretacijo Marije Timofejevne v Jovanovičevih *Blodnjah po Dostojevskem*. V temnem odsevu te igre, žarišču vzplamenelih, razžarjenih in upepeljenih usod izjemnih ženskih likov se bo v novo igralsko mojstrovino, tokrat v umirjeni, enkratno intenzivni igri, strnila nerazrešljiva stiska Rebekke West, junakinje Ibsenove drame *Rosmersholm*.

Milena Zupančič je rojena igralka: odprta je, dojemljiva, sposobna je v sebi začutiti protislovja življenja, jih razumeti in jim dati podobo sočasnega boja. Ve, da je igranje veččina, ki jo mora igralec

nenehno mojstriti, nenehno iskati v sebi nove izrazne možnosti, prav tako kot mora neprestano razvijati razumske in čutne sposobnosti svojega dožemanja komično-tragičnega človekovega sveta. Le tako oblikuje sebi, svojemu občutenju in razumevanju življenja ustrezen igralski izraz. Brez tega igre preprosto ni. V polnem zlitju obeh komponent zazveni umetniškost velike igralka, ki jo z nocojšnjo slovesnostjo krasita sloves in sijaj Borštnikovega prstana.

Jernej Novak

Vir: Bilten Borštnikovega srečanja 1999, šte. 13, urednik Mirko Lorenci